

Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»
Факультет фізичного виховання
Кафедра фізичної терапії, фізичного виховання і біології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”:

Перший проректор з НІПР

Набока
Набока О.Г.

(ПІБ)

«28» серпня 2020 р.

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА
З ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

здобувачів
другого (магістерського) рівня вищої освіти
(назва рівня вищої освіти)
спеціальності 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)
(шифр і назва спеціальності)
за освітньо-професійною програмою
Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)
(назва програми)
мова навчання українська

Слов'янськ – 2020 р.

Розробник: Кушакова І.В., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізичної терапії, фізичного виховання та біології ДВНЗ «ДДПУ».

Рецензенти:

Дичко В.В. – доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри фізичної терапії, фізичного виховання і біології ДВНЗ «ДДПУ».

Горобець Л.В. – кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри природничо-математичних дисциплін та інформатики ДВНЗ «ДДПУ».

Наскрізна програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри фізичної терапії, фізичного виховання та біології

Протокол № 1 від «27» серпня 2020 р.

Завідувач кафедри фізичної терапії,

фізичного виховання та біології _____ В.В. Дичко

Погоджено групою забезпечення спеціальності 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)

Керівник групи забезпечення _____ І.В. Кушакова

Затверджено та рекомендовано до впровадження вченою радою
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»

“28” серпня 2020 р., протокол № 1

1. Опис практичної підготовки

№ з/п	Види практичної підготовки	Характеристика практичної підготовки	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
1	Виробнича практична підготовка	Кількість кредитів, тижні, години	
		9 /6/270	9 /6/270
		Рік підготовки:	
		2-й	2-й
		Семестр	
		3-й	3-й
		Вид контролю:	
		диференційований залік у формі звіту	диференційований залік у формі звіту

2. Пояснювальна записка

Практична підготовка у ДВНЗ «ДДПУ» організовується відповідно до Положення про організацію освітнього процесу у ДВНЗ «ДДПУ» (<https://ddpu.edu.ua/images/stories/news/normativ/025.pdf>), Положення про контрольні заходи у ДВНЗ «ДДПУ» (<https://ddpu.edu.ua/images/stories/news/normativ/003.pdf>).

Політика проходження практичної підготовки регулюється: Положенням про практичну підготовку (практику) здобувачів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів у ДВНЗ «ДДПУ» (<http://www.slavdpu.dn.ua/images/stories/news/normativ/024.pdf>); Положенням про академічну доброчесність педагогічних, науково-педагогічних працівників та здобувачів у ДВНЗ «ДДПУ» (<http://www.slavdpu.dn.ua/images/stories/news/normativ/012.pdf>); Положенням про внутрішнє забезпечення якості освіти у ДВНЗ «ДДПУ» (<http://www.slavdpu.dn.ua/images/stories/news/normativ/039.pdf>); Положенням про порядок реалізації права на академічну мобільність ДВНЗ «ДДПУ» (<http://www.slavdpu.dn.ua/images/stories/news/normativ/006.pdf>).

Особливе місце в освітньому процесі з підготовки магістра середньої освіти в галузі біології та основ здоров'я займає виробнича практичної підготовки як засіб закріплення теоретичних знань, опрацювання практичних навичок та формування професійної компетенції майбутнього вчителя закладу повної загальної середньої освіти, яка є вагомим складником підготовки вчителя біології та основ здоров'я.

Виробнича практична підготовка передбачена освітньо-професійною програмою «Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)» магістерського рівня та навчальним планом спеціальності 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини).

Програма виробничої педагогічної практичної підготовки є нормативним документом ДВНЗ «ДДПУ», який розроблено кафедрою фізичної терапії, фізичного виховання та біології на основі ОП відповідно до затвердженого робочого навчального плану та алгоритму вивчення навчального матеріалу з фахових дисциплін.

Програма виробничої педагогічної практичної підготовки має такі основні розділи: опис практичної підготовки, пояснювальна записка (матриця компетентностей, програмних результатів навчання, результатів та видів практичної підготовки), інформаційний обсяг практичної підготовки (бази практичної підготовки, мета практичної підготовки, завдання практичної підготовки, зміст і завдання індивідуальної роботи здобувача під час практичної підготовки), організація та керівництво практичної підготовки та порядок її проходження (обов'язки методистів і здобувачів), форми підсумкового контролю результатів практичної підготовки, критерії

оцінювання, рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернет.

2.1. Мета практичної підготовки

Мета практичної підготовки полягає в оволодінні здобувачами сучасними методами, формами, технологіями організації, управління, контролю, корекції та оптимізації навчального процесу з біології та основ здоров'я людини, формування у здобувачів на базі одержаних в університеті професійних компетентностей умінь і навичок для ухвалення самостійних рішень під час конкретної роботи у реальних практичних умовах, виховання потреби систематично вдосконалювати свої знання та ефективно їх використовувати у професійній діяльності.

2.2. Завдання практичної підготовки

- розвиток професійно важливих особистісних якостей; загальних і фахових компетентностей майбутнього вчителя старшої школи;
- формування професійно-педагогічної спрямованості; цілісних, системно-структурних професійних знань; професійно-творчої самостійності;
- культури професійно-педагогічного спілкування; педагогічної рефлексії здобувачів.

Передумовами проходження виробничої практичної підготовки є набуті раніше компетентності та результати навчання з ОК: Методика викладання біологічних дисциплін, Психологія педагогічної діяльності, Професійний імідж фахівця в галузі освіти, Методологія наукових досліджень (за спеціальністю), Управління закладами освіти, Філософія освіти і науки, Сучасні інформаційні технології, Вибрані питання сучасної біології.

2.3. Матриця компетентностей, програмних результатів навчання, результатів та видів практичної підготовки

Види практичної підготовки	Компетентності, які формуються, з посиланням на шифр відповідно до освітньої програми	Програмні результати навчання з посиланням на шифр відповідно до освітньої програми	Результати навчання
Виробнича практична підготовка	Здатність учитись і оволодівати сучасними знаннями, критично оцінювати інформацію з різноманітних джерел, переосмислювати власний і чужий досвід, аналізувати свою професійну й соціальну діяльність та ухвалювати конструктивні рішення (ЗК-3); здатність діяти на засадах етичних мотивів, соціально відповідально й свідомо (ЗК-4); здатність усвідомлювати потребу й реалізовувати можливість навчання впродовж життя (ЗК-5); уміння виробляти власну стратегію і тактику професійної поведінки, діяльності з урахуванням інтересів колективу, навички роботи в команді (ЗК-8); здатність до адаптації та дії в новій ситуації (ЗК-9); здатність застосовувати softskills-навички в практичних ситуаціях (ЗК-10); уміння розуміти інформацію із суміжних	Аналізує державні стандарти базової та профільної середньої освіти і навчальні програми з біології та основ здоров'я для планування і конструювання основних видів навчальної діяльності (ПРН-5); здатний ефективно застосувати професійні знання в практичній педагогічній діяльності при вирішенні навчальних, виховних та науково-методичних завдань з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів, конкретних психолого-педагогічних ситуацій (ПРН-6); уміє комбінувати педагогічні, медико-біологічні, інформаційні технології для формування здорового способу життя, розвитку здоров'язбережувальних умінь	<i>Знати:</i> –нормативно-правові засади організації освітнього процесу у ЗЗСО; –зміст і структуру освітнього процесу у ЗЗСО, зокрема, старшій школі; –основи навчально-методичної роботи у ЗЗСО з біології та основ здоров'я; –особливості навчання біології та основ здоров'я у ЗЗСО; –інтерактивні форми, методи та прийоми організації навчання у ЗЗСО; –способи активізації навчальної діяльності

	<p>галузей знань та роз'яснювати вузькопрофесійні питання фахівцям інших галузей, популяризувати знання з біології та здоров'я людини, надавати практичні консультації в галузі біологічних наук та наук про здоров'я, відстоювати науковий світогляд та необхідність здорового способу життя (ФК-2); здатність належно використовувати термінологію у галузі біології та здоров'я людини, ефективно й вільно передавати наукові ідеї, принципи і теорії письмовими, усними та візуальними засобами (ФК-3); здатність застосовувати набуті психолого-педагогічні компетентності, знання сучасних методик і освітніх технологій для формування в учнів загальних і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків біології та здоров'я людини відповідно до вимог державного стандарту (ФК-5); уміння організувати роботу учнів за рівнями засвоєння навчального матеріалу та застосувати методи діагностування навчальних досягнень з біології та основ здоров'я, здійснювати</p>	<p>і навичок, розвитку фізичних якостей у представників різних груп населення, самостійно розробляти методики і технології для інтегрального гармонійного розвитку людини (ПРН-8); застосовує сучасні методики і технології, в тому числі й інформаційні, для забезпечення формування в учнів предметних компетентностей (ПРН-11); застосовує методи діагностування досягнень учнів, здійснює педагогічний супровід процесів їх соціалізації та професійного самовизначення, підготовки до свідомого вибору життєвого шляху (ПРН-12); має навички оцінювання непередбачуваних проблем у професійній діяльності і обдуманого вибору шляхів їх вирішення, здатний нести відповідальність за результати своєї професійної діяльності (ПРН-13); застосовує здоров'язбережувальні технології, методи</p>	<p>учнів; –форми та методи контролю навчальних досягнень; –методику самооцінки та самоаналізу результатів проведення різних видів навчальних занять; –сучасні форми та засоби проведення психолого-педагогічної та науково-дослідної роботи. <i>Уміти:</i> –реалізовувати засвоєні у процесі навчання знання, уміння та навички під час практичної підготовки; –застосовувати різні методи навчання у освітньому процесі з біології та основ здоров'я; –самостійно розробляти календарно-тематичний план, конспект уроку (формулювати тему, ставити мету та завдання уроку, обґрунтовувати план роботи, дозувати час, застосовувати ІКТ тощо), добирати й аналізувати</p>
--	--	---	--

	<p>педагогічний супровід процесів соціалізації, професійного самовизначення і становлення молоді (ФК-6); здатність до комунікації зі спільнотами, вміння організувати комунікацію суб'єктів навчального процесу, створювати рівноправне, справедливе освітнє середовище, здатність аргументовано переконувати колег у правильності запропонованого рішення, вміння донести до інших свою позицію (ФК-8); Здатність застосовувати основи сучасної педагогіки та психології в освітньому процесі, вивчати психологічні особливості засвоєння учнями навчальної інформації з метою діагностики, прогнозу ефективності та корекції навчально-виховного процесу у навчальному закладі (ФК-9); здатність здійснювати професійні функції у процесі інклюзивного навчання, адекватно обирати засоби й методи навчання для осіб з обмеженими можливостями, створюючи умови для їхнього розвитку й саморозвитку, повноцінної соціалізації за допомогою здоров'язбережувальних технологій (ФК-11); розуміння тенденцій у</p>	<p>профілактики та оздоровлення, описує джерела та етапи розвитку, теорії і технології, принципи, засоби та методи, методологічні та педагогічні основи і форми організації занять здоров'язбережувальної спрямованості (ПРН-14); здатний висловлювати власні міркування, висновки, давати пояснення, що їх обґрунтовують, звертаючись до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються (ПРН-15); вміє спілкуватись в діалоговому режимі з колегами та цільовою аудиторією, використовує бібліотеки, інформаційні бази даних, Інтернет ресурси для пошуку необхідної інформації (ПРН-16); забезпечує рівноправне, справедливе освітнє середовище для всіх учнів, незалежно від їх соціально-культурних і економічних обставин або особливостей (ПРН-18); знаходить шляхи швидкого й ефективного розв'язання</p>	<p>основну та додаткову літературу відповідно до тематики та завдань навчальних занять; –методично грамотно проводити різні види навчальних занять (уроки, екскурсії тощо), організовувати самостійну роботу учнів; –робити психолого-педагогічний аналіз проблем, що виникли, та шукати шляхи їх розв'язання; –складати план виховної роботи класного керівника та конспект виховного заходу; проводити позакласну роботу та виховні заходи; –проводити психолого-педагогічне дослідження класу; обробляти отримані дані; узагальнювати результати дослідження; –визначати шляхи подальшого розвитку колективу, методи корекції, формулювати</p>
--	---	--	--

	<p>сучасній освіті та вміння прогнозувати наслідки педагогічної, здоров'язберезувальної та фізкультурно-оздоровчої діяльності, здатність планувати та передбачувати результати оздоровчо-рекреаційної роботи у закладах загальної середньої і позашкільної освіти (ФК-13).</p>	<p>поставленого завдання, генерує ідеї, використовуючи отримані знання та навички (ПРН-19).</p>	<p>рекомендації щодо оптимізації процесів формування колективу класу; –проводити дослідження за обраною темою самоосвіти; складати звіт за результатами роботи (таблиці, графіки, тези, наукова доповідь тощо).</p>
--	--	---	---

3. Інформаційний обсяг практичної підготовки

3.1. Вид практичної підготовки: Виробнича практична підготовка

3.1.1. База практичної підготовки здобувачів магістерського рівня вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини): відділ освіти Слов'янської міської ради Донецької області (ЗОШ №№ 1, 4, 5, 8, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, педагогічний ліцей).

3.1.2. Мета виробничої практичної підготовки

Мета виробничої практичної підготовки полягає у формуванні: готовності здобувачів до освітньої діяльності у галузі біології та основ здоров'я у закладі загальної середньої освіти; здатності організовувати викладання біологічних дисциплін відповідно до завдань і принципів сучасної науки; умінь використовувати різноманітні форми навчання, діагностики, контролю та оцінки ефективності навчальних досягнень учнів; умінь та навичок виховної роботи зі школярами; здатності виконувати основні функції класного керівника, планувати та проводити позакласні заходи.

3.1.3. Завдання виробничої практичної підготовки

- поглибити і закріпити теоретичні знання, одержані в теоретичному навчанні, набути здатності застосовувати ці знання на практиці у навчально-виховній роботі з біології з учнями старшої школи;
- набути вмінь здійснювати аналіз діяльності вчителя, вивчати педагогічний досвід, аналізувати й оцінювати професійну діяльність та результати роботи колег-вчителів; брати участь у проведенні експертизи навчальних матеріалів, методичних розробок тощо;
- сформуванню умінь здійснювати моніторинг освітньої діяльності, спостерігати та аналізувати навчально-виховну роботу у ЗЗСО;
- закріпити вміння здобувачів проводити освітньо-виховну роботу з учнями з урахуванням їх вікових та індивідуальних особливостей;
- підготувати майбутнього магістра середньої освіти в галузі біології та основ здоров'я до проведення різних типів уроків із застосуванням різноманітних методів, що активізують пізнавальну діяльність учнів, із застосуванням сучасних технологій навчання, в тому числі дистанційних;
- розвивати і закріплювати у здобувачів любов до педагогічної професії, стимулювати прагнення до самоосвіти і вдосконалення своїх педагогічних здібностей з метою підготовки до творчого розв'язання завдань навчання і виховання школярів в умовах НУШ.

3.1.4. Зміст і завдання індивідуальної роботи здобувача під час виробничої практичної підготовки

№ п/п	Види роботи	Кількість балів
1 складова: фахова		
1.	Участь в установчій конференції з виробничої практичної підготовки, ознайомлення зі змістом та завданнями практичної підготовки.	2
2.	Комплексне вивчення освітньо-виховної роботи школи, особливостей класу та окремих учнів (знайомство з основними напрямками роботи школи, бесіда з адміністрацією школи, вчителями; аналіз планів роботи школи, детальне знайомство з програмами, підручниками, розкладом занять; знайомство з матеріальною базою школи; вивчення особових справ учнів, щоденників, класних журналів; спостереження за учнями під час відвідування уроків біології та основ здоров'я у закріпленому класі).	3
3.	Складання календарно-тематичного плану навчальної роботи з біології для класу, за яким закріплено здобувача-практиканта.	5
4.	Навчально-виховна робота. Підготовка і проведення уроків біології згідно з програмами для 10-11 класів.	10
5.	Проведення з учнями виховної роботи у відповідності до плану класного керівника.	5
6.	Проведення роботи з батьками учнів класу (індивідуальні бесіди проводяться за необхідності).	5
7.	Участь в оформленні кабінету біології, ремонті і виготовленні наочних посібників і дидактичного матеріалу, створенні мультимедійних презентацій та завдань у цифровому форматі до навчально-виховного процесу.	5
8.	Методична та науково-дослідна робота. Перевірка й оцінювання письмових робіт учнів, ведення шкільної документації.	5
9.	Оформлення звіту з виробничої практичної підготовки: -щоденника практичної підготовки; -планів-конспектів уроків біології (5) і основ здоров'я (2); -самоаналізу проведеного уроку біології; -розгорнутого плану-конспекту виховного заходу; -плану виховної роботи класного керівника; -психолого-педагогічної характеристики класу.	7

10.	Захист звіту практичної підготовки.	3
Разом		50
2 складова: педагогічна		
1.	Скласти план виховної роботи в закріпленому класі	4
2.	Провести виховну годину та подати розгорнутий конспект, фотозвіт	8
3.	Надати аналіз та самоаналіз виховної години	4
4.	Скласти конспект загальношкільного виховного заходу	8
5.	Скласти характеристику колективу класу. Визначити стадію розвитку та основні напрямки формування колективу	6
Разом:		30
3 складова: психологічна		
	Складання психолого-педагогічної характеристики класу	10
	Визначення психологічної структури класу, кількісних та якісних показників	10
Разом		20
Усього за практичну підготовку		100

Зміст завдань психологічної складової

1. Соціометрія: дослідження міжособистісних відносин у групі

Соціометрична техніка, розроблена Дж. Морено, застосовується для діагностики міжособистісних і міжгрупових відносин з метою їхньої зміни, поліпшення й удосконалювання. За допомогою соціометрії можна вивчати типологію соціального поведіння людей в умовах групової діяльності, судити про соціально-психологічну сумісність членів конкретних груп.

Соціометрична процедура може мати на меті:

- а) вимір ступеня **згуртованості-роз'єднаності** в групі;
- б) виявлення «соціометричних позицій», тобто співвідносного авторитету членів групи по ознаках **симпатії-антипатії**, де на крайніх полюсах виявляються «лідер» групи і «відкинутий»;
- в) виявлення внутрішньогрупових підсистем, згуртованих утворень, на чолі яких можуть бути свої неформальні лідери.

Використання соціометрії дозволяє проводити вимір авторитету формального і неформального лідерів для перегрупування людей у командах так, щоб знизити напруженість у колективі, що виникає через взаємну ворожість деяких членів групи. Соціометрична процедура проводиться груповим методом, його проведення не вимагає великих часових витрат (до 15 хв.). Вона дуже корисна в прикладних дослідженнях, особливо в роботах по удосконалюванню відносин у колективі.

Соціометрична процедура

Загальна схема дій при соціометричному дослідженні полягає в наступному. Після постановки задач дослідження і вибору об'єктів вимірів формулюються основні гіпотези і положення, що стосуються можливих критеріїв опитування членів груп. Тут не може бути повної анонімності, інакше соціометрія виявиться малоефективною. Вимога експериментатора розкрити свої симпатії й антипатії нерідко викликає внутрішні утруднення в опитуваних і виявляється в деяких людей у небажанні брати участь в опитуванні. Коли питання чи критерії соціометрії обрані, вони заносяться на спеціальну картку чи пропонуються в усному вигляді по типу інтерв'ю. Кожен член групи зобов'язаний відповідати на них, вибираючи тих чи інших членів групи в залежності від більшої чи меншої схильності, їх переваг у порівнянні з іншими, симпатій чи, навпаки, антипатій, довіри чи недовіри тощо. Надійність процедури залежить насамперед від правильного добору критеріїв соціометрії, що диктується програмою дослідження і попереднім знайомством зі специфікою групи. З метою підтвердження вірогідності відповідей дослідження може проводитися в групі кілька разів. Для повторного дослідження беруться інші питання.

Соціометрична процедура може проводитися в двох формах. Перший варіант — непараметрична процедура. У даному випадку випробуваному пропонується відповісти на питання соціометричної картки без обмеження числа виборів випробуваного. Якщо в групі нараховується, скажімо, 12 чоловік, то в зазначеному випадку кожний з опитуваних може вибрати 11 чоловік (крім самого себе). Таким чином, теоретично можливе число зроблених кожним членом групи виборів у напрямку до інших членів групи в зазначеному прикладі буде дорівнює $(N-1)$, де N - число членів групи. Так само і теоретично можливе число отриманих суб'єктом виборів у групі буде дорівнює $(N-1)$. Зазначена величина $(N-1)$ отриманих виборів є основною кількісною константою соціометричних вимірів. При непараметричній процедурі ця теоретична константа є однаковою як для індивідуума, що робить вибори, так і для будь-якого індивідуума, що став об'єктом вибору.

Перевагою даного варіанта процедури є те, що вона дозволяє виявити так звану емоційну експансивність кожного члена групи, зробити зріз різноманіття міжособистісних зв'язків у груповій структурі. До *недоліків* слід віднести складність обрахування, оскільки при збільшенні розмірів групи до 12-16 чоловік зв'язків стає так багато, що без застосування обчислювальної техніки проаналізувати їх дуже важко. Іншим недоліком непараметричної процедури є велика імовірність одержання випадкового вибору. Відповідь «вибираю всіх» може мати два пояснення: або у випробуваного дійсно склалася така узагальнена аморфна і недиференційована система відносин з навколишніми (що малоймовірно), або випробуваний свідомо дає помилкову відповідь, прикриваючи формальною лояльністю до навколишніх і до експериментатора (що більш ймовірно).

Аналіз подібних випадків змусив деяких дослідників спробувати змінити саму процедуру застосування Методу й у такий спосіб знизити

імовірність випадкового вибору. Так народився другий варіант — *параметрична процедура* з обмеженням числа виборів. Випробуваним пропонують вибирати строго фіксоване число з усіх членів групи. Величина обмеження числа соціометричних виборів одержала назву «соціометричного обмеження» чи «ліміту виборів». Його введення значно підвищує надійність соціометричних даних і полегшує статистичну обробку матеріалу. Ліміт виборів значно знижує імовірність випадкових відповідей і дозволяє стандартизувати умови виборів у групах різної чисельності в одній вибірці, що й уможливорює зіставлення матеріалу по різних групах.

У даний час прийнято вважати, що для груп у 22-25 учасників мінімальна величина «соціометричного обмеження» повинна вибиратися в межах 4-5 виборів. Істотна відмінність другого варіанта соціометричної процедури полягає в тому, що соціометрична константа ($N-1$) зберігається тільки для системи одержуваних виборів (тобто з групи до учасника). Для системи відданих виборів (тобто в групу від учасника) вона вимірюється новою величиною d (соціометричним обмеженням). Уведенням цієї величини можна стандартизувати зовнішні умови виборів у групах різної чисельності.

Недоліком параметричної процедури є неможливість розкрити різноманіття взаємин у групі. Можливо виявити тільки найбільше суб'єктивно значимі зв'язки. Соціометрична структура групи в результаті такого підходу буде відбивати лише найбільш типові, «обрані» комунікації. Уведення «соціометричного обмеження» не дозволяє судити про емоційну експансивність членів групи.

Загалом проведення соціометричного опитування повинно задовольняти наступним вимогам:

- Опитування можна проводити лише в групах, які мають певний досвід спільної діяльності.
- Розмір групи повинен давати їй членам можливість активного безпосереднього спілкування
- Запитання, що задаються, повинні являти собою критерії.
- Зміст обраного критерію повинний бути ясним та зрозумілим для всіх членів групи, яка досліджується.
- Необхідно вказати можливу кількість виборів Коли потрібно отримати повну картину взаємовідносин між членами даної групи, дозволяється робити необмежене число виборів (непараметрична процедура). Якщо дослідника цікавлять лише типові елементи структури, то вводиться обмежена кількість виборів (параметрична процедура).
- Члени групи повинні ясно уявляти собі її границі. Кожний член колективу може вибирати собі партнерів для спільної діяльності тільки в межах свого колективу.
- Опитування повинне проводитись сторонньою для даної групи особою.
- Кожний член групи повинен робити вибори самостійно, не радячись з іншими.

Обробка результатів

Коли соціометричні картки заповнені і зібрані, починається етап їхньої математичної обробки. Найпростішими способами кількісної обробки є табличний, графічний і індексологічний.

Соціоматриця (таблиця). Результати виборів розносяться по матриці за допомогою умовних позначок. Таблиці результатів заповнюються окремо по різних критеріях виборів. По вертикалі записуються за номерами прізвища всіх членів групи, що вивчається; по горизонталі — тільки їхній номер. На відповідних перетинаннях цифрами +1, +2, +3 позначають тих, кого вибрав кожен випробуваний у першу, другу, третю чергу, цифрами -1, -2, -3 — тих, кого піддослідний не обирає в першу, другу і третю чергу. Після того, як позитивні і негативні вибори занесені в таблицю, треба підрахувати по вертикалі алгебраїчну суму всіх отриманих кожним членом групи виборів (сума виборів). Потім треба підрахувати суму балів для кожного члена групи, з огляду на при цьому, що вибір у першу чергу дорівнює +3 балам (-3), у другу — +2 (-2), у третю — +1(-1). Після цього підраховується загальна алгебраїчна сума, що і визначає статус у групі.

Аналіз соціоматриці за кожним критерієм дає досить наочну картину взаємин у групі. Можуть бути побудовані сумарні соціоматриці, що дають картину виборів по декількох критеріях, а також соціоматриці за даними міжгрупових виборів. Основна перевага соціоматриці — можливість представити вибори у числовому виді, що дозволяє проранжувати членів групи по числу отриманих і відданих виборів, встановити порядок впливів у групі. На основі соціоматриці будується соціограма — карта соціометричних виборів (соціометрична карта). Соціограма. Соціограма — графічне зображення реакції випробуваних один на одного при відповідях на соціометричний критерій.

Соціограма дозволяє зробити порівняльний аналіз структури взаємин у групі в просторі на деякій площині («щиті») за допомогою спеціальних знаків.

Вона дає наочне представлення про внутрішньогрупову диференціацію членів групи за їх статусом (популярністю). Приклад виборів соціограми:

——> позитивний односторонній вибір,

<——> позитивний обопільний вибір,

-----> негативний односторонній вибір,

<-----> негативний обопільний вибір. Соціограма техніка є істотним

доповненням до табличного підходу в аналізі соціометричного матеріалу, тому що вона дає можливість більш глибокого якісного опису і наочного представлення групових явищ. Аналіз соціограми полягає у визначенні центральних, найбільш впливових членів, потім взаємних пар і угруповань. Угруповання складаються з взаємозалежних осіб, що прагнуть вибрати один одного. Найчастіше в соціометричних вимірах зустрічаються позитивні угруповання з 2, 3 членів, рідше з 4 і більш членів.

Соціометричні індекси. Розрізняють персональні соціометричні індекси і групові соціометричні індекси. Перші характеризують

індивідуальні соціально-психологічні властивості особистості в ролі члена групи. Другі дають числові характеристики цілісної соціометричній конфігурації виборів у групі. Вони описують властивості групових структур спілкування.

Числове значення **ІНДЕКСУ СОЦІАЛЬНОГО СТАТУСУ** визначає місце або ранг індивіда в колективі.

ІНДЕКС ПОЗИТИВНОЇ ЕКСПАНСИВНОСТІ характеризує роль особистості в групі як джерела передачі соціальної і психологічної інформації.

ІНДЕКС КОНЦЕНТРАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ показує здатність особистості, як члена групи, зосереджувати потоки психологічної і соціальної інформації на себе.

ІНДЕКС ПОЗИТИВНОГО (НЕГАТИВНОГО) ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ індивіда з іншими членами колективу показує роль індивіда в утворенні взаємних позитивних (негативних) зв'язків в колективі.

ІНДЕКС ЗГУРТОВАНOSTІ виражається в процентах (%%) від теоретично можливої згуртованості рівної 100%.

ІНДЕКС КОНФЛІКТНОСТІ показує вираженість негативних явищ у взаємовідносинах між членами колективу.

ІНДЕКС ЗВ'ЯЗНОСТІ виражає частоту потоку соціальних зв'язків між членами колективу.

ІНДЕКС РЕФЕРЕНТНОСТІ - це співвідношення позитивних взаємних зв'язків з числом односторонніх виборів. Він характеризує ступінь зв'язку членів з ядром колективу.

2. Розробка психологічних рекомендацій з метою оптимізації структури групи

Схема психолого-педагогічної характеристики шкільної групи.

•**Загальні дані про клас:** склад учнів по віку, статі. Біографія класу, його традиції. Загальна характеристика успішності та навчальної дисципліни. Соціальний стан батьків. Зв'язки класу з іншими групами і колективами.

•**Спрямованість учнів шкільної групи:** мета, зміст і мотиви основних видів колективної діяльності, характеристика моральної атмосфери у класі:

а) навчальна діяльність (рівень загального розвитку учнів, широта інтересів, кругозір). Вимоги до навчальної діяльності з боку активу і один до одного. Негативні і позитивні прояви взаємодії в навчальній роботі (взаємодопомога або списування, підказування тощо);

б) трудова діяльність: суспільно-корисна праця та її місце в житті колективу, види праці і характер її виконання, прояв дисципліни і свідомості в праці; в) громадська діяльність класу; г) інші види діяльності: інтерес в класі до мистецтва, літератури, спорту, відвідування театрів, участь у лекціях, диспутах, конференціях, обговорення кінофільмів тощо.

•**Характер взаємин в групі:** що лежить в основі взаємин у класі — місце проживання, спільна діяльність, інтереси, місце за партою; як ставляться учні один до одного (система їх взаємовідносин): повага, ввічливість, чуйність, поступливість, взаємодопомога; загальні інтереси, чи прагнуть бути разом в позаурочний час; які взаємини між хлопчиками і дівчатками, які учні найбільш авторитетні в класі, ким діти нехтують або не помічають в своєму класі і чому, ставлення класу до учнів з фізичними вадами; чи є в колективі загальні моральні норми, правила, які діти вважають за потрібне виконувати; характерні випадки порушень цих правил, їх причини та засоби впливу на порушників, з боку класного керівника і учнівського колективу. (Аналіз зробити спираючись на результати соціометричного дослідження).

4. Педагогічне керівництво шкільною групою (вплив особистості класного керівника, вчителів, батьків на колектив; ставлення класу до них; авторитет серед учнів). Здійснення індивідуального підходу до учнів і загальний стиль педагогічного керівництва.

5. Висновки: характеристика рівня розвитку шкільної групи. Основні недоліки в організації життя класу, міжособистісних стосунків і шляхи їх подолання. Можливість використання класного колективу для виховного впливу на окремих учнів. Рекомендації щодо поліпшення роботи з організації і згуртування класного колективу, створення сприятливого психологічного мікроклімату для кожного учня.

Підсумкова частина характеристики повинна бути стислою і добре аргументованою. У ній дається не тільки оцінка організованості шкільної групи і характеру міжособистісних відносин, але й намічаються шляхи подальшого удосконалення навчального процесу в класі підвищення ролі колективу в навчанні і вихованні школярів.

До методики необхідно прикласти протокол проведення експериментального дослідження за зразком:

**Протокол №
психологічного дослідження**

Дата: _____

Час проведення: _____

Експериментатор: _____

Досліджуваний: _____

Мета дослідження _____

Використанні методи (методики): _____

Хід роботи:

Обробка результатів:

Висновки

3.1.5. Організація та керівництво практичної підготовки й порядку її проходження (обов'язки методистів і здобувачів)

Здобувачі магістерського рівня вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини) факультету фізичного виховання ДДПУ проходять виробничу практичну підготовку в закладах загальної середньої освіти у третьому семестрі протягом 6 тижнів.

Обов'язки керівника виробничої практичної підготовки:

Керівництво виробничою практичною підготовкою здійснюють викладачі кафедри фізичної терапії, фізичного виховання та біології. За групою здобувачів закріплюється груповий керівник, методист з педагогіки і психології, методисти з методики навчання біології та основ здоров'я.

Керівник виробничої практичної підготовки факультету виконує таку роботу:

- розподіляє здобувачів на групи, закріплює їх за школами;
- готує наказ про проведення виробничої практичної підготовки;
- контролює роботу групових керівників виробничої практичної підготовки;

– організовує проведення настановчих і підсумкових конференцій за участю керівників практичної підготовки, працівників шкіл;

– підбиває підсумки практичної підготовки на факультеті та готує звіт.

Методисти фахової кафедри:

– здійснюють загальне керівництво й несуть відповідальність за виробничу практичну підготовку у групи здобувачів, закріпленої за ними;

– спільно з керівником ЗЗСО знайомлять здобувачів зі школою, вчителями, розподіляють здобувачів за класами;

– спільно з учителями визначають для кожного здобувача теми уроків;

– спільно з учителями та викладачами кафедри допомагають здобувачам скласти індивідуальний план роботи на весь період виробничої практичної підготовки;

– спільно зі здобувачами відвідують і аналізують навчальні заняття вчителів;

– консультують здобувачів з питань підготовки та проведення уроків і позакласних заходів, перевіряють і затверджують розроблені здобувачами плани-конспекти навчальних занять;

– відвідують усі залікові навчальні заняття і позакласні заходи, що проводяться здобувачами, аналізують та оцінюють їх проведення;

– здійснюють контроль за практичною підготовкою здобувачів, вчасно виявляють недоліки і вживають заходи щодо їх усунення;

– готують здобувачів до виступів на підсумковій конференції з виробничої практичної підготовки, допомагають в оформленні матеріалів для виставки;

– беруть участь у проведенні диференційованого заліку з виробничої практичної підготовки, спільно з викладачами кафедри виставляють загальну оцінку;

– беруть участь у настановчих і підсумкових конференціях, присвячених виробничій педагогічній підготовці здобувачів.

Обов'язки керівника бази практичної підготовки:

– створює необхідні умови для виконання здобувачами програми виробничої практичної підготовки, не допускає використання їх на посадах та роботах, що не відповідають програмі практичної підготовки та майбутній спеціальності;

– погоджує індивідуальний план і графік проходження практичної підготовки з урахуванням пропозицій здобувача-практиканта на основі програми практичної підготовки, умов і особливостей бази практичної підготовки;

– надає необхідну методичну допомогу, дає вказівки та завдання здобувачу-практиканту відповідно до його плану та графіку, перевіряє їх виконання, контролює зроблені здобувачем-практикантом записи у щоденнику практичної підготовки;

– допомагає здобувачу при складанні планів-конспектів залікових уроків і виховних заходів, контролює та оцінює їх проведення в умовах певного класу;

– після закінчення практичної підготовки дає письмову характеристику на здобувача-практиканта, у якій, зокрема, відзначає його професійні та особистісні якості, ставлення до виконання доручень, уміння використовувати набуті знання на практиці, а також об'єктивність і рівень підготовленого ним звіту про виробничу практичну підготовку.

Обов'язки здобувачів вищої освіти

Здобувач-практикант зобов'язаний:

- знаходитись у школі протягом 4 днів на тиждень, не менше 6 годин на день (при цьому один день тижня виділяється йому як методичний день);
- виконувати всі види робіт, передбачені програмою практичної підготовки, ретельно готуватись до проведення уроків і позакласних заходів;
- бути для учнів взірцем працелюбності, дисциплінованості, організованості, охайності;
- дотримуватись внутрішнього режиму школи, виконувати розпорядження адміністрації школи та керівника практичної підготовки;
- подати звіт та необхідну документацію через 3 дні після закінчення практичної підготовки.

Здобувач-практикант має право:

- звертатися з усіх виробничих питань до керівників практичної підготовки, адміністрації школи;
- вносити пропозиції щодо вдосконалення організації та проведення практичної підготовки;
- брати участь у засіданні педагогічної ради школи;
- користуватись шкільною бібліотекою.

3.1.6. Критерії оцінювання

Шкала оцінювання звітів із практичної підготовки

За 100-бальною шкалою	За національною шкалою
90–100 балів	відмінно
89–75 балів	добре
60–74 балів	задовільно
0–59 балів	незадовільно

3.1.7. Рекомендована література Основна

1. Тарасова С.М., Космачова А.М., Міхеєва Г.М. Методика навчання біології : Навчальний посібник. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 354 с.
2. Карташова І. Методика навчання біології: робочий зошит для практичних занять. Херсон: вид-во ПП Вишемирський В.С., 2019. 150 с.
3. Задорожний К.М. Біологія : підруч. для 9 класу загальноосвіт. навч. закл. Харків : Ранок, 2017. 240 с.

4. Межжерін С.В., Межжеріна Я.О. Біологія : підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. Тернопіль : Підручники і посібники, 2017. 288 с.
5. Андерсон О.А., Вихренко М.А., Чернінський А.О. Біологія і екологія (рівень стандарту): підруч. для 10-го кл. закл. заг. серед. Освіти. К. : Школяр, 2018. 216 с.
6. Соболев В.І. Біологія і екологія (рівень стандарту): підруч. для 11-го кл. закл. заг. серед. Освіти. Кам'янець-Подільський: Абетка, 2019. 256 с.
7. Біологія і екологія (рівень стандарту): підруч. для 11-го кл. закл. заг. серед. освіти / Р. В. Шаламов, М. С. Каліберда, Г. А. Носов. Харків : Соняшник, 2019. 320 с.
8. Методика проведення експериментів на уроках біології / І. В. Кушакова, В. Є. Бобирев, О. А. Дичко, І. Ю. Курільченко. Навч. посібник. Слов'янськ : Вид-во Б.І. Маторіна, 2018. 146 с.

Додаткова

1. Курільченко І.Ю., Кушакова І.В. Методичні рекомендації до практичних занять з методики викладання біологічних дисциплін для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини). Слов'янськ: Вид-во Б.І. Маторіна, 2020. 36 с.
2. Курільченко І. Ю. Методичні рекомендації до практичних занять з навчальної дисципліни «Методика викладання основ здоров'я» для здобувачів природничих спеціальностей / І. Ю. Курільченко. – Слов'янськ: Вид-во Б.І. Маторіна, 2018. – 31 с.
3. Кушакова І.В., Курільченко І.Ю. Методичні рекомендації до виробничої (педагогічної) практичної підготовки для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини). Слов'янськ: Вид-во Б.І. Маторіна, 2020. 32с.
4. Кушакова І. В. Методичні рекомендації до виконання курсових робіт для здобувачів природничих спеціальностей / Ю. С. Клименко, І. В. Кушакова, В. Є. Бобирев, Д. В. Дичко, І. Ю. Курільченко. Слов'янськ: Вид-во Б.І. Маторіна, 2018. 28 с.
5. Грабовський А. Навчальний хімічний експеримент як засіб формування предметної компетентності з хімії / Андрій Грабовський // Біологія і хімія в рідній школі. 2020. №1(136). С. 14-16.
6. Ліна Рибалко Упровадження інноваційних підходів до навчання – шлях модернізації змісту освіти / Ліна Рибалко // Біологія і хімія в рідній школі. 2020. №1(136). С 24-42.
7. Перепелиця О. Про деякі психолого – педагогічні аспекти конструювання уроку / Ольга Перепелиця // Біологія і хімія в рідній школі. 2019. № 6. С. 14-16.
8. Ващенко Л. Моніторинг рівнів сформованості предметної біологічної компетентності учнів №3 2019 / Лідія Ващенко // Біологія і хімія в рідній школі. 2019. №3. С. 31-37.

3.1.8. Інформаційні ресурси в Інтернет

1. Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років: проєкт. URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1390288033/1414672797/>
2. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.schoollife.org.ua/category/fajly/usi-uroky-biolohiji/metodyka-vykladannya-biolohiji/>
3. Концепція розвитку педагогічної освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>
4. Методика викладання біології, математики та економічних дисциплін. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ru.osvita.ua/school/method/734/>
5. Закон України «Про повну загальну середню освіту». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>